

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Quæstio XXXVIII. In Tit. XXXVIII. De Procuratoribus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

sultos, propter justa consilia, quæ rogati consulentibus præstant, persequuntur, aut etiam damnificant, nec sani consilij sunt; nec justitiæ amatores, circumventionis potiùs, quàm causæ meritò intenti.

2643. Plura sunt, quæ pertinent ad officium, & munus Advocati; sed hæc tractari solent in Theol. morali, cùm agitur de sta-

tibus hominum: illud certum est: Advocatum peccare contra justitiam, si vanis, ac inutilibus evasionibus de consilio protelat litem (cujus victoriam scit obtineri non posse) eo fine, ut clienti possessionem rei alienæ prolonget, gravi detrimento adversæ partis.

* * *

QUÆSTIO XXXVIII.

IN TIT. XXXVIII. DE PROCURATORIBUS.

2644. CUM contingat, multos rebus suis ipsos superesse, qui vel nolint, vel non possint per se ipsos agere; sed agere, vel conveniri per alios, nempe Procuratores, sic dictos, quòd sint quasi *pro alio Curatores*; ideo convenienter de his præsentij titulo (cùm transeamus ad judicij præparatoria) tractandum est.

ARTICULUS I.

Quis, & quotuplex sit Procurator?

2645. **P**rocurator hic is dicitur, qui aliena negotia mandato Domini administrat, L. 1. ff. de Procuratoribus. Dicitur 1. *aliena negotia*. Hinc Procurator *in rem suam* non est propriè Procurator; sic enim, nec illi, nec contra illum datur actio mandati, gloss. in cit. L. 1. V. *aliena*, cùm gloss. margin. Per *actionem* intelligitur jus persequendi in judicio; quod sibi debetur. Tale jus competit mandanti respectu ejus, qui mandatum suscepit, ut præstet mihi, quanti meâ interest, mandatum non fuisse expletum, vel omnino, non modo præscripto, vel dolosè, & negligenter, vel perperam; vel, ut tradam, quod ad eum pervenit ex re gesta, vel occasione mandati &c. Et hæc dicitur *actio mandati directæ*. Actio verò mandatarij, dicitur *actio mandati contrariæ*, de quibus videri potest Manzius de *actionib. ad §. 17. actio mandati*, Institut. de *actionibus*, fol. 220. Per *negotia* autem hic intelliguntur tam judicialia, quàm extrajudicialia, ut definitio etiam conveniat Procuratori tam *ad lites*, quàm *negotia*.

Dicitur 2. *de mandato Domini*, quo differt. 1. à negotiorum gestore, qui sine mandato aliena negotia gerit, L. 2. de ne-

got. gestor. junct. gloss. margin. ff. h. t. Secundo à Tutore, & Curatore. Nam hi non mandato Domini, sed publica auctoritate Legis, vel Magistratus agunt. 3. à defensore, qui tenet partes Rei, & defendit etiam sine mandato; non autem Procurator, qui propriè tenet vices Actoris. Additur deinde specialiter *ly Domini*, ut excludantur meri administratores, qui nec Domini sunt, nec locò Dominorum habentur, sic, ut utantur jure suo, fructus faciendi suos, qualiter id possunt Episcopi, Prælati &c.

2646. Ex hoc colliges, *verum* Procuratorem esse, qui habet legitimum Domini mandatum; & si omnium bonorum, vel negotiorum, esse Procuratorem *generalem*; si tantum alicujus, vel aliquorum, esse *specialem*. Procurator generalis est alius *cum*; alius *sine clausula, cum libera*, hoc est, cum plena, & libera potestate agendi, & administrandi ea omnia, quæ ipse Dominus potest. Hinc, carens ea clausula, non potest alienare, nisi fructus, & res, quæ faciliè corrumpi possunt. Alius item *est in rem alienam*; alius *in rem suam*; alius *judicialis*; alius *extrajudicialis*; alius *ad negotia*; alius *ad lites*; de quibus fusè Legistæ. Pereyra in *Elucidar. n. 1059.* inter *Mandatarium, Procuratorem, & negotiorum gestorem* constituit discrimen; nam quamvis Mandatarius, & Procurator in eo conveniant, quòd uterque aliena negotia, mandato sibi à Domino facto gerenda gratuite suscipiat (L. 3. §. *negotia. ff. de negot. gest.*) tamen juxta Molin. *tom. 2. Disp. 5 § 1.* Procurator est veluti pars subiecta Mandatario, utpote latius patenti. Procurator enim presè, ac propriè dicitur, qui instrumentum à mandante accipit ad aliquid, loco, & nomine ipsius in judicio, Hh hh 3 aut

aut extra iudicium agendum. Negotiorum gestor juxta Molin. *Disp.* 553. est ille, qui negotium alterius absque mandato ipsius tam formali, quam virtuali utiliter agit. Nam exigente id naturâ rei, & communi bono, ne res absentium, & minorum perirent, decretum est, ut utrinque nasceretur obligatio, nempe ex parte gestoris; & illius, cujus negotium ageretur.

ARTICULUS II.

Qui possint, vel non possint constituere Procuratorem?

2647. **R**esp. ex L. *Mutus*, 43. §. 1. ff. h. t. quod possit quilibet non prohibitus; hoc Universitas potest ad agendum, & defendendum, c. *quia in causis* 7. h. t. ubi Innocentius III. Scholaribus Parisiensibus id ipsum ex eo quærentibus, cum Universitas ipsorum ad agendum, vel respondendum commodè interesse non possit; rescribit, licet de jure communi hoc facere valeatis, *instituendi tamen procuratorem super his, auctoritate presentium vobis concedimus facultatem*; & talis jure civili propriè vocatur *Syndicus* l. 1. §. quibus autem. ff. quod cujusque Universitatis nomine &c. Hinc, qui sunt Domini litis, & possunt mandare, dare possunt Procuratores, nisi aliunde prohibeantur. Prohibentur autem excommunicati vitandi, intellige ad agendum; secus ad defendendum; c. 15. h. t. c. *nemo*; item filii familias in causa, in qua nequeunt ipsi experiri, l. 8. ff. h. t. pupilli, & minores sine consensu, & auctoritate Tutorum, vel Curatorum, L. 11. C. eod. servi, ad litem, non autem ad negotia peculij; Haunold. tom. 5. de jure cit. Constitui etiam potest tacitè, v. g. si ipsi tradantur instrumenta litis, arg. L. *fin. C. de pactis conventis*. Præterea prohibentur fœminæ, nisi agant pro parentibus, morbo, vel ætate impeditis, aut iis, qui eorum nomine pro ipsis agant L. 41. ff. h. t. Milites L. 54. ff. h. t. Potentiores, ne jus tenuiorum opprimatur per potentiam eorum L. 1. C. h. t.

2648. Not. autem 1. quod Procurator constitui possit à Domino, etiam absens, vel per epistolam, aut Nuntium; quia non desideratur verborum solennitas, cit. L. 1. ff. h. t. Deinde, quod etiam Procura-

tor Procuratorem constituat, habens ad id mandatum speciale, vel constitutus in rem suam c. 1. h. t. in 6. sed primò post litem contestatam. Nam per hanc fit Dominus litis; Zoësius cit. h. t. n. 4. Hinc admittitur non tantum Paterfamilias, sed & Filius, etiam Patre inscio, L. *tam ex contractibus*, ff. de Judic. Not. 2. Officium Procuratoris minus esse honestum, quam Advocati; cum versetur circa ea, quæ sunt facti; Zoësius h. t. n. 1. ex L. 1. §. *penult.* ff. h. t. Et ideo, licet infamis rejiciatur à postulando; non tamen à procurando; quia, ut ait Zoësius h. t. nu. 5. Procuratoris officium non tam est honorificum, quam vile.

ARTICULUS III.

Qui Possint constitui Procuratores?

2649. **R**esp. parem esse regulam, quod possit quilibet idoneus constitui, nisi aliunde prohibeatur c. 1. h. t. in 6. ibi: *non indiscretè Judex censetur egisse, Procuratorem Laicum ad agendum, vel defendendum, in causis spiritualibus admittendo; cum regulariter, qui non prohibetur expressè ad exercendum Procuratoris officium, idoneus debeat reputari*; L. 18. C. h. t. L. 54. ff. eod. Ex hoc sequitur 1. etiam Laicam constitui posse Procuratorem in causis spiritualibus, tam ad agendum, quam defendendum, cit. c. 1. sequitur 2. etiam infames posse constitui Procuratores; ratio est ex n. priori; sequitur 3. constitui posse sive unum, sive plures, vel singulos in solidum, vel tantum omnes conjunctim, c. *si duo*, 6. h. t. in 6. Prohibentur autem minores 15. annis, sed solum in judicio, c. *qui generaliter*, §. *fin. h. t.* in 6. intellige de Jure Canonico; jure tamen civili admittitur major 17. annis, per 2. ead. leg. *Instit.* quibus ex causis manumittere non liceat. V. quæ diximus à nu. 2647. Textus c. *generaliter* sic habet: *qui generaliter constituitur ad negotia Procurator, agere, ac experiri potest, exceptis his casibus, qui mandatum exigunt speciale. Ne dum verò ad negotia, sed etiam ad judicia potest filiusfamilias absque Patris assensu fieri Procurator. Licet autem quis post 17. annum Procurator ad negotia licitè deputetur: ad judicia tamen, nisi major 25. annorum fuerit, deputari nequibit.*

ARTI.

ARTICULUS IV.

Pro quibus causis constitui possit Procurator?

2650. **R**esp. quod pro omnibus, non prohibitis. Nam, cum edictum in L. Mutus, ff. h. t. sit prohibitorium, quidquid non est prohibitum, intelligitur concessum ex L. cum Prætor, ff. de re judicat. Et ideo intervenire potest Procurator in omnibus causis civilibus, tam pecuniarijs; quam liberalibus, seu statum concernentibus; temporalibus, & spiritualibus; & ad lites tam præsentis sive inchoatas, sive futuras, & nondum exortas, tam in secunda, quam prima instantia, seu instantia appellationis. Hinc ad matrimonium contrahendum admittitur Procurator, c. fin. h. t. in 6. quod etiam procedit de sponsalibus.

Prohibetur constitui Procurator pro causis criminalibus; ubi agitur de pœna capitali, vel alia corporali, c. veniens, 15. de accusat. L. i. ff. an per alium cause appellationis &c. L. pen. q. ad crimen. ff. de publ. judic. saltem ex parte Rei, quando contra illum criminaliter agitur ad prædictam pœnam, c. Tue 5. h. t. quod etiam procedit de accusatore, qui, in defectu probationis, obligatur ad pœnam talionis. Excipe tamen, nisi Reus, criminaliter accusatus, in persona commodè adesse non possit; tunc enim ei ad defendendum Procurator conceditur, L. 3. C. de accusat. Plura de hac quæstione diximus l. 5. Tit. i.

ARTICULUS V.

De modo constituendi Procuratorem.

2651. **P**rocurator non tantum præsens, sed etiam absens constitui potest; modo consentiat, seu ratum habeat; L. i. & 2. h. t. non tantum ad præsentis, sed etiam ad futuras lites, L. 3. ff. eod. nec tantum unus; sed etiam plures super eadem causa, seu lite, idque vel conjunctim; vel singuli in solidum, c. non injustè, 14. h. t. c. si duo 6. eod. in 6. L. pluribus, 23. ff. eod. Constitui etiam potest tacitè, v. g. si ipsi tradantur instrumenta litis, arg. l. fin. C. de pact. conventis.

Potest autem constitui vel in judicio, vel extra. In judicio constituitur 1. quando Dominus ipse præsens, coram Judice, Procuratorem eligit, ejusque personam confirmat, vel promittit, vel caver, se ratum habiturum, quidquid ille egerit, vel gesserit. 2. si Actor, vel Reus conventus, literas mandati offerat Judici, aut mittat, aut ad acta dirigi curet; extra judicium Procurator ad agendum constituitur, vel coram Notario, & testibus; vel si non sit copia Notarij, literis privato, vel ad majorem securitatem publico sigillo munitis. Censetur autem sigillum publicum, sigillum Regis, Principis, Episcopi, Civitatis, Universitatis, ac cujusunque Judicis Ordinarij; sic Haunold. cit. tom. 5. tr. 2. n. 435. Et hi modi constituendi relevant Actoris Procuratorem à satisfactione, §. 3. Institut. de satisfactionibus; quia tamen sine mandato Procurator non admittitur, ut mox dicemus, sit:

q. i.

De Mandato Procuratorio.

2652. **A**D constitutionem Procuratoris requiritur etiam, quod habeat mandatum à Domino, seu principali, de quo nisi fidem faciat, in judicio non est admittendus ad agendum, l. licet, 24. C. h. t. & c. Alia 1. eod. ubi habetur sequens casus: cum Episcopi Solonitani causa Romæ decidenda esset; quidam eò accesserunt, ut causam ejus prosequerentur: sed Episcopus rescripsit, se illos non misisse, ideoque, quæ cum ipsis acta sunt, irrita esse oportere. Postea autem, cum idem Episcopus alios submitteret; neque ipsis fidem habendam esse judicavit Greg. I. Pontifex; eò quod mandatum procuratoriam exhibere non potuerint. Mandat itaque idem Gregorius; ut personam instructam cum mandato legitimo, subscriptionibus Capituli, & testium roborato, aliisque actis authenticis, transmittat; ut, quidquid cum tali Procuratore actum fuerit, de jure subsistat.

Ex hoc textu sequitur 1. de gestis cum Procuratore falso; seu, qui mandatum non habuit, non teneri Dominum, seu Principalem, sed ipsummet Procuratorem conveniri posse, ut habetur cit. L. licet, L. 3. q. falsus ff. rem ratam habere; ac L. Plautius,

tius, 61. ff. de Procurat. junct. gloss. marginal.

Sequitur 2. quod Procurator in judicijs non admittatur, nisi mandatum legitime factum ostendat. Excipe 1. personas conjunctas, in quibus mandatum non desideratur; quales videntur esse omnes in linea recta in infinitum, L. sed & h. e. 35. ff. h. t. in linea verò transversa fit tantum mentio fratrum, & sororum; Zoësius h. t. n. 7. excipe 2. consortes ejusdem litis; Nam hi pro se invicem, etiam absque mandato, in judicio agere possunt, l. 2. C. de Consortibus. Si autem de mandato dubitetur, Procurator oneratur *satisfactio de rato*, l. 2. C. h. t. Dixi autem superius, Procuratorem, sine mandato, in judicio non admitti ad agendum. Nam defensionem Rei quilibet potest suscipere, etiam sine mandato, & invito Actore; modò satisfactio de judicato solvendo, & legitimam personam standi in judicio habeat, L. exigendi 12. C. h. t. junct. gloss. v. potest.

2654. Notandum autem, mandatum, quo Procurator constituitur, debere esse sufficiens ad id, pro quo constituitur. Nam si Actor, vel Reus det Procuratorem non habentem sufficiens mandatum (v. g. ad agendum tantum, non autem ad defendendum) perinde censeri debet, ac si nullus datus fuisset. Nam paria sunt, *aliquid non fieri, aut eo modo fieri*, quo non debuit, l. 1. §. quod si nemo. ff. quod cujusque Univers. nomine, junct. gloss. v. aut inhabilis, & colligitur ex c. Constitutis 12. h. t. Nam, cum controversia esset inter Henricum Priorem Sagientem, & Titum Laicum, super quadam pecunia, quam Titus, nomine uxoris suæ mutuo datam, à Priore repetebat: hanc causam Greg. IX. Ortoni Subdiacono suo commisit. Sed Prior ille, post libellum sibi oblatum, non accepta à Subdiacono Auditore licentiâ, Româ discessit, Procuratorem relinquens, data ei potestate ad agendum duntaxat. Auditor autem ille, quia videbat, Procuratorem ratione hujus mandati, idoneum non esse ad defendendum, Priorem contumacem esse judicavit, & parti alteri, præmissa taxatione, ad certam pecuniæ summam ratione expensarum, condemnavit; quod Auditoris factum Papa postea ratum habuit.

2655. Præter hæc not. 1. *Mandatum* dici, quasi *manu datum*: solebant enim veteres in mandatis dandis sibi invicem manus dare; Molin. tom. 2. disp. 548. & Azor tom. 3. lib. 9. *Mandatum* cap. 1. sic definit: est contractus, quo quis officium honestum, & lege permissum gratuito exequendum suscipit expressè, vel tacitè. Dicitur (*officium honestum*) quia juxta Institut. de mandato, & illud quoque, mandatum de re mala nec dari, nec accipi potest: nec, si detur, obligat accipientem. Additur (*lege permissum*) quia corrumpitur, si opponatur legi naturali, vel positivæ. Particula (*gratuito exequendum*) denotat, hunc contractum ex amicitia originem trahere: si autem negotium gerendum, pacta mercede, quis suscipiat, erit *locatio* operarum, non *mandatum*: per particulas (*expressè*, vel *tacitè*) innuitur mandatum dupliciter contrahi, nempe, *expressè*; ut si tibi mandavero, ut mihi librum emas: & *tacitè*, ut si sciens, & tacens patiar, ut meum negotium geras. Ex quo patet prima divisio mandati, in *tacitum*, & *expressum*; secunda, in *mandatum voluntatis*, & *necessitatis*: voluntatis dicitur illud, quod pendet à voluntate mandatoris; necessitatis est, quod lege constitutum, quale habent Tutor, Curator, Procurator, Syndicus. Quod mandatum sit contractus juris gentium, nominatus, bonæ fidei, nudo consensu initus, quo negotium aliquod gratis efficiendum voluntariè suscipienti committitur expressè, vel tacitè; si autem suscipienti honorarium promittitur, cum obligatione justitiæ, erit potius contractus innominatus: *do, ut facias*.

2656. Not. 2. *Mandatum* Procuratoris posse esse *generale*, vel *speciale*: illud est, quando quis alteri committit omnia sua negotia, vel bona administranda; istud, quod ad certam tantum litem, vel negotium in specie. Generale aliud est cum clausula *cum libera*, aliud sine hac clausula, advertendum autem clausulam *cum libera*, idem esse, ac *cum plena potestate*, ac si nominatim omnium negotiorum mandatum datum esset. Hinc procurator, vi mandati generalis *cum libera*, potest alienare, exigere æs alienum, novare, solvere &c. Et ea clausula extendit mandatum generale etiam ad ea, quæ alioquin speciale mandatum requirunt; excepto matri-

matrimonio, & iis, quæ mandatarius do-
lo, aut mala fide ageret; sic Haunold.
tom. 4. de Just. tr. 10. c. 6. n. 702. & seq.
ubi addit Procuratori cum dicta clausula
non licere donare, nisi rationabiliter judi-
icaret, Dominum donaturum. Ea verò,
pro quibus Procurator eget mandato spe-
ciali, & in quibus non sufficit mandatum
generale cum clausula *sine libera*, V. apud
Haunold. *cit. c. 6. Controvers. 8. à n. 695.*

2657. Not. 4. quòd mandatum Procuratorium
continere debeat, 1. nomen constituentis;
2. nomen Procuratoris constituti. 3. no-
men ejus, contra quem; 4. in qua causa;
5. coram quo; 6. ad quos actus (v. g. an
ad *agendum*, vel *defendendum*) 7. quòd
ratum habitus sit Dominus, quidquid
Procurator constitutus concesserit. Præ-
ter hæc inferendus est annus, & dies, quò
Procurator constitutus est; denique sty-
lus cùm primis Curia, ubi Procurator con-
stituitur, bene observandus est, ut monet
Welenbecius *h. 2. in ff. n. 7.*

§. II.

De Satisfatione Procuratoris.

2658. Supponendum *cautionem* differre à sa-
tisfactione propriè dicta, tanquam ge-
nus à specie. Nam jurans, se ad finem li-
tis permanere in iudicio, *cavet* quidem
cautione juratoria, sed non *satisfat*, stri-
ctè loquendo, §. 2. *Instit. de satisfationib.*
Hinc satisfatio, *latins* accepta, fit vel pig-
noribus, vel fidejussoribus: *strictius* autem,
& maximè propriè fit, dato fidejussore
uno, vel pluribus, *l. 1. ff. qui satisfare.*

Satisfationum judicialium tres sunt
species 1. iudicio *sisti*. 2. rem ratam ha-
beri, vel habitum iri, seu de rato: 3. iudi-
catum solvi, seu solutum iri. Satisfare
judicatum solvi, est cavere de litis æstima-
tione; *iudicio sisti*, est cavere, quòd quis
usque ad sententiam definitivam in iudi-
cio persistere velit: *Rem ratam haberi*, est
cavere, quòd quis ratum habebit, quòd
alter mandato suo concesserit. His præ-
missis:

Not. 1. quòd hodierno jure, Reus con-
ventus non teneatur univèrsim ad satisfati-
onem *judicatum solvi*, sed *iudicio sisti*,
§. 2. *Instit. h. t.* Si caret bonis immobilibus,
requiritur cautio fidejussoria; vel, hac de-
ficiens, pignoratitia, *de iudicio sisti*, *l. 1.*
ff. in jus vocati. Si autem Reus possideat

Tom. I.

bona immobilia, ad litis æstimationem
sufficiencia, in iudicis territorio, non ad-
igitur ad aliam cautionem, quam ad nu-
dam promissionem, *l. 15. ff. qui satisfare.*
Ubi tamen adverte, non esse idoneum fi-
dejussorem illum, qui gaudet privilegio
fori, nisi huic possit renunciare. Cæte-
rùm Viri illustres, & in dignitate consti-
tuti cavent sufficienter cautione juratoria,
iudicio sisti; quòd etiam procedit de his,
qui probant, se nec fidejussores, nec pig-
nora habere posse; Haunold. *tom. 5. tr. 2.*
à num. 495.

Not. 2. satisfationem exigendam, &
præstandam esse ante litis contestationem
(*l. 40. §. 3. ff. h. t.*) alioquin Procurator
recusante Reus absolvetur refusus expen-
sis; advertendum autem esse iure consti-
tutum in Procuratore Rei, ut, etsi man-
datum idoneum habeat, nihilominus de
iudicato solvendo caveat, nisi ipse Princi-
palis pro eo satisfationem præstare malit,
l. unic. C. de satisfationib.

Not. 3. Procuratorem Actoris, exhi-
bentem iudici mandatum, non teneri ca-
vere *de rato*; secus, teneri. §. 3. *Instit. h.*
2. si autem Reus præfens constituit Procu-
ratorem, debere pro hoc cavere, *judica-*
tum solvi; & de comparendo ad audien-
dam sententiam; sic Haunold. *cit. n. 505.*

ARTICULUS VI.

Quomodo finiatur Officium Procuratoris?

2659. IN hac quæstione distinguendum est
inter Procuratorem *ad lites*, & *ad ne-*
gotia. Uterque habet, quòd aliena ne-
gotia, mandato Domini, administret; id,
quòd non habet *Advocatus*. Nam hic
causam agit ex officio suo, & jus ejus osten-
dit, ac defendit, tanquam custos, & vin-
dex justitiæ; quòd, propriè loquendo, non
est *administrare* Domino, sed meritis cau-
sæ: *Procurator* autem, quidquid agit, no-
mine Principalis litigantis agit, & litem di-
rigit velut Domini administrator. Præter
hoc *Advocatus* est, qui pro altero in iudi-
cio præfente, & causam pro se agente po-
stulat; *Procurator*, qui pro absente; Pro-
curator tenetur actione mandati, quia cum
ipso contrahitur, si cum adversario con-
cluserit, *l. 8. ff. mandati l. 10. C. de Pro-*
curat. Advocatus, non tenetur actione
mandati, etiamsi causam malè egerit; sed
solum

solum prævaricatione, l. 8. ff. C. de Advocat. divers. Judic. Procurator post litem contestatam fit Dominus litis, hoc est, instantiæ litis, per c. 1. h. t. in 6. non autem Advocatus, l. 1. C. de errore Advocati: Advocati officium est publicum, ut diximus n. 2648. &c. quibus positus sit:

¶ I.

Quomodo finiatur Officium Procuratoris ad lites?

2660.

Resp. Procuratorem ad lites, ante litem contestatam liberè revocari posse; non autem postea, c. *quamvis* 2. h. t. in 6. ubi dicitur, *fieri posse, etiam sine causa, L. ante litem, 16. eod.* & procedit de Procuratore sive *Actoris*, sive *Rei*, ita Pirhing h. t. n. 89. ubi addit Procuratorem similiter posse officio resignare, paucis casibus exceptis, de quibus idem, ibid: Verba cit. c. *quamvis*, sunt sequentia: *quamvis Procurator possit, ante litem contestatam, etiam sine causa, liberè à Domino revocari; postea tamen, ipso nolente nequibit: nisi eum cum Domino inimicum fieri, vel suspectum, aut adversario affinitate conjungi, vel ejus heredem fieri, seu ingredi religionem, aut in longum peregrinari, vel aegritudine, aut vinculis detineri contingat, seu alia rationabilis causa subsit, propter quam sit meritò revocandus.*

Ex quo textu communiter deducunt hanc regulam; quòd Procurator ante litem contestatam, etiam sine causa revocari possit; post litem contestatam non sine rationabili causa; sic Vivianus in *Rationabili*, l. 1. pag. 524. & alii communiter; quod tamen limitatur in Procuratore in rem suam; sic Castro, in l. *fin.* ff. de *durat.* n. 2. dicitur autem Procurator in rem suam constitui, quando constituitur quidem ad alienum negotium mandato Domini gerendum (nam in proprio non potest quis esse Procurator) sed in suum commodum, quod dupliciter fieri potest, nimirum *ex parte Actoris*, si ei vel vendit, vel alio modo cessit jura, & actiones suas, ut pro se in judicio exigere possit; l. 34. & 55. ff. h. tit. *ex parte vero Rei*, si hic ei vendit, vel cessit hæreditatem, in qua sunt creditores; quo casu talis cessionarius, seu Procurator in re est debitor

eorum creditorum. Illud etiam, quòd Dominus, post litem contestatam, non possit liberè revocare Procuratorem, limitant Doctores, ut non procedat, si Dominus, à quo constitutus est, sit *Episcopus*, *Usufructuarius*, aut *habens Majoratum*. Nam eo sublato per mortem, expirat ejus mandatum; & successor in dignitate, usufructu, vel Majoratu, poterit alium nominare, id, quod in beneficialibus indefinitè procedit.

Præter hæc not. 1. si Procurator, legitime revocatus à Domino sit coram testibus, & hæc revocatio provenit ad ejus notitiam, sententiam contra iptum latam in præjudicium Domini, esse nullam, c. *ex insinuatione*, 3. h. t. quod accipe, si etiam revocatio Procuratoris, vel Judici, vel adversario intimata sit. Nam secus, non obstante revocatione, valet, c. *Mandato*, 13. h. t. ut mox patebit ex textu: L. 65. ff. eod. L. *unic.* C. de *satisdand.*

Casus in c. *Ex insinuatione*, hic fuit. Cùm inter Archidiaconum Sagiensem, & Magistrum Gasparem controversia super præbenda mota esset, Archidiaconus, præsentibus duobus Clericis, Procuratori suo inhibuit, ne mandato, seu instrumento suo procuratorio uteretur: sed ipse sprete ea inhibitione, seu revocatione, nihilominus litigavit, & contra se latam sententiam reportavit. Accidit autem, ut unus ex duobus Clericis, qui de revocatione ista testari deberet, vitâ excederet. Hoc in casu mandat Clemens III. ut recepto juramento tum à Clerico superstite, tum ab ipso Archidiacono, præbenda illa, non obstante sententia prius lata, eidem restituatur; dummodo Canonicum aliud non obstat impedimentum: facta autem restitutione, si idem Archidiaconus institutionem suam probaverit, tunc ea rata permanere remota appellatione debeat.

In c. *Mandato* expressè definitum est, si Dominus Procuratorem ad judicia constitutum, ignorante adversario, vel Judice post litem contestatam revocavit acta cum Procuratore revocato valere. Ex quibus junctis colliges. 1. Procuratorem, etiam per instrumentum constitutum, revocari posse solis verbis, vel scripturâ; constat ex casu c. *Ex insinuatione*; intellige tamen, ut revocatio probeatur per duos testes, ut ponitur in textu. Ex eod. colliges

ges 2. in causa non criminali, ac non famosa, & valde ardua, per unum testem fieri semiplenam probationem, ita, ut ei iuramentum deferri possit; quo præstato probatio compleatur, patet ex textu *cit. c. 3. Colliges.* 3. iudicium agitatum, & factum, revocato Procuratore, si Judex, vel pars contraria revocationem ignoravit, tenere; & ideo, ut revocatio Procuratoris, ad nullitatem actorum effectum habeat, ad Judicem, vel adversarium venire debet; ut constat ex *cit. c. mandato.*

2663. Not. 2. Rescriptum impetratum à Procuratore, cui revocatio est intimata, esse ipso jure nullum; nec valere processum, vel sententiam, vi talis rescripti latam, si revocatio etiam pervenit ad notitiam adversarii, *c. constitutum in nostra, 4. h. t.* Nam, cum in criminali aliqua causa, quæ erat inter Tullensem Episcopum, & Decanum, Episcopus duos Presbyteros Procuratores destinasset ad Sedem Apostolicam; sed paulò post de fide illorum dubitans, mandatum procuratorium ab eisdem revocasset. Illi nihilominus (tamen si literas mandati revocatorias receperunt) in iudicium ingressi, unà cum adversario, *litteras Apostolicas ad Judices delegatos impetrarunt.* Coram his Episcopus excipiens, inducas sibi dari postulavit ad probandum; quòd falsi Procuratores fuerint: sed Judices exceptione ipsa, tanquam inutili rejecta, dilationem concedere recusarunt: quare Episcopus ad Sedem Apostolicam appellavit. Verùm eà non obstante, Judices, lite non contestata, ac iudicij ordine prætermisso, testes contra Episcopum receperunt, eumque à Tullensi Ecclesia removerunt. Mirabilia hæc visa sunt Innocentio III. sed vera esse credidit, quia viri Religiosi, providi, honesti, cum iuramento de iis testati fuerunt. Quamobrem idem Innocentius processum iudicum illorum *irritandum*, seu *potius irritum* esse iudicavit, propterea, quòd falsi Procuratoris exceptio non solum ante, sed etiam post latam sententiam objici possit; ita ut iudicium, seu acta iudicij nullius momenti sint, si talis exceptio præbata fuerit. Ex hoc enim textu sequitur. 1. quòd Procurator revocatus, & de hoc certificatus, *sciente parte adversa*, non possit *rescripta à Papa obtinere*; & *obtentata non valere*; sic Abbas, Hostiensis, &

Tom. I.

alij, Alagona *in cit. c. 4. h. t.* & exceptionem contra falsum Procuratorem opponi posse in quacunque parte iudicij; Barbosa *in dict. c. 4. num. 2.* imò & post latam sententiam, Layman *ibid. n. 2.*

Not. 3. revocationem in contemptum 2664. iudicis, præsertim Sedis Apostolicæ, & in præiudicium adversarij factam, postquam in causa conclusum est, non tenere; & revocantem debere condemnari adversario in expensas, *c. auditis, 8. h. tit.* cum enim controversiæ quædam essent inter Episcopum Egitanensem, & Episcopum Colubriensem; quas Papa iudicibus delegaverat; & cum iustitia processus iudicum delegatorum in dubium revocaretur, impetravit Colubriensis Episcopus, ut causa tota ad Sedem Apostolicam avocaretur. Verùm, cum tota causa processum examinata, & conclusa esset, ut nihil restaret, præter sententiam ferendam; idem Episcopus Procuratorem, quem pro causa illa constituerat, non absque Sedis Apostolicæ contemptu, adversariæ partis dispendio, revocavit. Sed ea revocatione non obstante, Honorius III. sententiam tulit, *processus illos iudicum, & que inde secuta fuerunt, irrita pronuntians*, insuper Episcopum Colubriensem condemnans in expensis, quas Egitanensis fecit ex eo tempore, quo Procurator revocationis literas accepit, & quas idem Episcopus faciet; quoad Colubriensis per se, vel per idoneum Procuratorem adveniat in negotio principali legitime processurus. Ex quo sequitur, acta cum Procuratore, quantumvis revocato, tenere, si revocatio mandati fiat *in contemptum iudicis, & dispendium partis, ad quam revocatio non pervenit*; & illum, qui taliter mandatum revocavit, condemnandum in expensas ab adversario factas.

Not. 4. Procuratorem, qui habet à 2665. Domino potestatem substituendi alium Procuratorem, sed non revocandi semel substitutum, non posse à se substitutum, post mandatum ab illo susceptum, revocare, etiam si eo usus non sit; excipe delegatum Sedis Apostolicæ, vel Procuratorem ad omnes causas generaliter, *c. quamvis, de offic. iudic. deleg. in 6. & c. is, qui, de Procur. in 6.* Procurator enim, ut dicitur *in cit. c. is, qui*, qui per facultatem à domino acceptam, alium sibi substituit,

II ii 2

revo-

revocare non potest substitutum, postquam is mandatum suscepit. Præterquam, si Procurator, etiam revocandi potestatem à Domino, acceperit. Tametsi aliud dicendum sit, de delegato Sedis Apostolica; quippe, qui causam à subdelegato, arbitrato suo revocare potest, si res adhuc integra sit, c. *quamvis*, 6. de offic. delegati, in 6. ubi habentur sequentia: *si delegatus Papa causam totam alteri subdelegarit, ab eodem revocare, seu jurisdictionem reassumere potest, si res integra sit, seu iudicium nondum ceptum, per partis citationem*: cujus ratio est, quia iudicium non censetur efficaciter transiisse in subdelegatum, nisi cum eam exercere cepit.

2666. Discrimen autem inter Procuratorem, & delegatum Sedis Apostolica videtur in eo esse, quod hic potestatem subdelegandi habeat à lege; at Procurator ad lites facultatem substituendi, ante litis contestationem, habeat non à lege, sed ab homine; concessa autem ab homine facultate substituendi, non eo ipso concessa intelligitur facultas revocandi. Deinde, etiam inter Ordinarium, & Delegatum Judicem, discrimen est; quod Ordinarius causam alteri delegatam, etiam postquam cepta, imò lis contestata est, revocare, aut reassumere valeat, per L. 58. ff. de Judicijs, ibi: *Judicium solvitur vetante eo, qui iudicare jusserat*: si autem delegatus vices suas subdelegavit; censetur functus officio suo, & jurisdictione privatus, postquam alter uti cepit.

§. II.

Quomodo finiatur officium Procuratoris ad negotia?

2667. **N**ot. differre Procuratorem, à Negotiorum gestore, & Nuntio. Procurator enim agit alterius mandato; at negotiorum gestor juxta Molin. D. 553. est ille, qui negotium alterius absque mandato ipsius tam formali, quam virtuali utiliter agit. Nam exigente id, naturâ rei & communi bono, ne res absentium, & minorum, perirent, decretum est, ut utrinque nasceretur obligatio, nempe ex parte gestoris; & illius, cujus negotium ageretur. Ex hoc colliges inter Mandatariû, Procuratorem, & negotiorû gestorê esse discrimen.

Quamvis enim Mandatarius, & Procurator, in eo conveniant, quod uterque aliena negotia, mandato sibi à domino facto, gerenda gratuite suscipiat, l. 3. §. *negotia*, ff. de negot. gest. tamen (juxta Molin tom. 2. D. 551.) Procurator est veluti pars subiecta mandatario, utpote latius patenti. Procurator enim presê, ac propriè dicitur, qui instrumentum à mandante accipit ad aliquid, loco, & nomine ipsius in iudicio, & extra iudicium agendum. Nuntius autem est, qui vicem gerit Epistolæ, & censetur quasi organum, & vox Domini mittentis, Nuntius communis, ut habetur ex L. *quasi organum*. 2. C. de sportul. & Auth. de iudic. §. *de unoquoque, est viator, seu præco*; seu Nuntiator, de quo est tit. 64. C. lib. 12. dicitur Nuntius, qui specialiter certi negotij causâ ad aliquem absentem destinatur, absentibusque ministerium præbet; quibus positis:

2668. Resp. Procuratorem ad negotia, re integra, liberè revocari posse à Domino (sic Wesenbecius h. t. in ff. nu. 11.) si constitutus est indistinctè ad negotia, revocationem effectum non habere, priusquam illi intimata sit, L. *si mandassem*, 15. ff. mandati; & ideo valere ab illo acta, nondum habitâ notitiâ revocationis; excepto casu, quo constitutus esset ad contrahendum matrimonium; c. *fin. §. sane*, h. t. vel ad acceptandum beneficium Ecclesiasticum; Pirhing h. t. nu. 104. §. *excipitur*, 3. si autem constitutus sit ad contrahendum, aut quasi contrahendum cum certa persona, revocationem non intimatam Procuratori, & parti, vel saltem Judici, non obesse actis à Procuratore; secus est, si Procurator sciens revocationem, ignorante illam parte, nihilominus contrahat, c. *Mandato*, 13. h. t. & ex hoc colligi potest, qualiter officium Procuratoris finiatur revocatione. Præter hæc not. idem Procuratoris officium finiri; 1. mutuo consensu mandantis, & mandatarij; 2. finitâ instantiâ Judicis, latâ scilicet sententiâ definitivâ; quia Procurator non cogitur persequi iudicium appellationis, L. *invitus*, 17. h. t. Tertio per mortem constituentis re integra. 4. morte ipsius Procuratoris, sive sit, sive non sit res integra.